

Forfatter: Brorson, Hans Adolph

Titel: Svane-Sang ; Lissabon ; Mindre digte ; Prosaskrifter ; Tillæg : Paul Diderichsen: Filologisk redegørelse. Arthur Arnholtz: Brorsons vers- og sangkunst. - 1956

Citation: Brorson, Hans Adolph: "Svane-Sang ; Lissabon ; Mindre digte ; Prosaskrifter ; Tillæg : Paul Diderichsen: Filologisk redegørelse. Arthur Arnholtz: Brorsons vers- og sangkunst. - 1956", i Brorson, Hans Adolph: *Svane-Sang ; Lissabon ; Mindre digte ; Prosaskrifter ; Tillæg : Paul Diderichsen: Filologisk redegørelse. Arthur Arnholtz: Brorsons vers- og sangkunst. - 1956*, 1951-56, s. 523. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brorson03grval-shoot-idm140139952810240/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Svane-Sang ; Lissabon ; Mindre digte ; Prosaskrifter ; Tillæg : Paul Diderichsen: Filologisk redegørelse. Arthur Arnholtz: Brorsons vers- og sangkunst. - 1956

XXXI

43 (326): *Klag dig ikke for trang på drikke —*
44 (327): *Hier vil fies, her vil bies —*

De to digte har hver sin form for metrisk forlinsel. Begge varierer strofernes enkelte linier ved at skifte mellem 2- og 3-stavelser fædder og holder så stroferne kongruente. Det er linie-varianter i de to digte, der er forskellig. Nr. 43 nøjes med i hver linie at sætte tryklyb i 2. taktled. Nr. 44 tillægger i bøvæghed ved en gradvis forøgelse af 3-stavelser indder gennem de første 4 linier og falder så efter til ro i gentagelsesdelen. Denne sidste teknik er så udtrykksfuld, så kunstfuld og påfaldende, at Ch. Th. Barford har fersagt, ganske vist uden held, at efterligne den direkte: »Lad den rige / ingen vige, / fordi han har laderne julde (Graae I, 106). Den er også så mærkbar, at man fristes til at tænke sig den skabt til et melodiforlæg. Men til ingen af de to sange har jeg fundet egnetlige strofe-paralleler eller melodier med netop disse metriske variationer.

Bedømmer man dem grovere som blotte varianter af Brorsons trokætske 6-liniede strofe: »Jeg er rede til at hede» (Klen. 138) eller hans 4-liniede (+ gentagelse): »Dig min søde / skat at møde» (Klen. 20) eller »Hvem der havde dog forlæret» (Klen. 238), dækker nogle melodimuligheder op. Til Klen. 138 kan, foruden den værsirende »Herre, jeg har handlet ild» (Brorsons angivelse, Klen.registr. 66) lægges G. Chr. Strattaers til J. Nøanders digt (Bundesleder 1691) og melodien til samme salme hos Freydinghausen. Til Klen. 20 og 238 bringer Freydinghausens 7. art 5 melodier, som med gentagelse af 1. eller 2. sirechalvedel kan have været benyttet. Af disse gengives melodien til »O, der alles hått' verloren» hos Pont. (»O, den siltung kunde dræbe» -- Klen.registr. 100 a), og af denne findes en norsk folkelig variant (El. I, 1, 9) til »Her vil bies» -- med 1. lillesats indbødet og 2. sats takt, som det blænde tekstvarianterens boks. -- Over for dette fund taber de andre overleveringer i betydning. Sand II, 135 = MM. 1188) til »Dig min søde», MM. 1182 (tyk 1898) til »Jeg er rede» og Li. 185 til teksten.

Ved siden af El. I, 1, 9, står, som vist af Torben Krogh (Eldre da. teater 1940, s. 295, og radioforedrag 11.1.43) Folie d'Espagne-melodien (Klen.registr. 60), som Brorson utvivlsomt har kendt fra sin broder Nicolas salme (Klen. 275). Måske har den været i hans hoved til Marias vuggesang fra J. K. Schandrup (d. 1720) »Helligtrokørgens komedie» (Skrifter v. P. Phønixberg 1728 med denne melodiangivelse) -- med linier som »Vinteren trænger / mere og strengere. Måske Brorsons vending blot er efter et ordsprog.

XXXII

45 (328): *Skal vi ustridig hist —*

I det ret sjældne metrum findes en gammel 17. århs melodi (F. 750), en af J. B. Ahles »Arien» 1692: »Nun hab ich ausgehaucht, og en fra Nečas 1692 (Z. 5224/25). Jeg har ikke haft lejlighed til at konferere disse med de danske forsamlingsoner (Sand I, 118; MM. 601) og den interessante norske koralmusyngning (El. III, 1, 9).

XXXVI

50 (333): *Åh, hvad er dog tiden lang —*
57 (340): *Ve dig, Edoms trygge egn —*
58 (341): *Se dig, Sten! vidt omkring —*

Paralleler til den almindelige strofe i Klenodlet: »Jesus han er syndens ven» (110), »Sørger du endnu, min sjæle» (181) og »Jesus! når jeg syndet ned» (231), samt hos Fosø (70) og Speroules (I, 9, 11 og 28). Til Klen. 110 har Brorson brugt Crügers »Jesus, meine Zuversicht»; den er nok identisk med de andre melodiangivelser (se Klen.registr. 50 og 114) og med J. A. L. Holms forslag til alle tre Svaneange

(»Sønger du endnu«); endelig findes den i Pont. (til Klen. 110). Sand I, 66 og El. II, 4, s. 15 synes at være omsungne pietistsmelodier, men er ikke identificeret. Til »Se dig, Slou« sætter Sand (I, 113) uden speciel motivering »Jesus ist der schönste Nam« fra Freydinghausens 24. art (5 mel.). — F. 5305 (30 mel.), Z. 3430-3496 (3442/43, også i F., af Josephus i Schefflers »Seelenlust« 1657).

XXXVIII

53 (336): *Midt igennem nød og fare* —

Sand I, 81 (= MM. 1009) er komponeret af H. C. Simonsen. MM. 1070 og de norske har jeg ikke haft lejlighed til at konferere med F. 5385 (4 mel.) og Z. 6504.

XL

55 (338): *Sotskiens strej / den peger all på Dødens port* —

Ingen egentlige strofeparallelere. Den amukke og kejtede melodi hos Sand (to varianter I, 117 ab) kan jeg heller ikke identificere. Stub synes at have eksperimenteret med et lignende metrum: »Her er jo fred« (Smf. skr. 1852, nr. 87). Delvis tilsv. strofe og melodi hos Foss (Psalt. 14, 64; Nogle samtaler s. 48).

XLII

59 (342): *Længt oven for den lågesky* —

Ingen strofeparallelere. Marchmæren fra »Den store, hvide flok (8 lange + 1 kortere linje sammestillet og helt eller delvis samrimet) udvidet. De tre korstrofer i Vægtversens metrum. Sand I, 79 abc aldeles intetsigende. El. II, 3 s. 4 ikke identificeret. El. II, Tillæg s. 6, bringer en intetsigende march, men her omstøder afbrudt af en omsyngning af vægtermelodien (DK. 323) til korene.

XLIII

61 (344): *Hvad blev der liden / tab på tiden* —

Ingen strofeparallelere. Sand I, 44 a intetsigende, 44 b en omsyngning af den tyske »Grossvater-Tanz« (17. årh.), udbredt i Danmark til gildeskålen »Og dette skal være —« (nævneres i A. Arnholtz, K. Clausen og F. Videns: »Festsange« 1947, nr. 84). De tre norske folkemelodier har svage mindelser i samme retning.

XLIV

62 (345): *Når mit øje, / træt af søje* —

Til det almindelige metrum findes i Klenodiet en salme af Brorson: »Jesus, Jesus, Jesus sigter« (175) og to af hans broder Nicolai (289, 283), de sidste med melodiangivelse »Jesus, Jesus, nichts als Jesus«. Hertil bringer Zehn 67 melodinumre. Inden for pietismelodiernes snævre kreds kunne tænkes en af G-riger eller en af J. C. Bach, der begge findes i Pont. (Klen.registr. 49; Freydinghausens melodi til teksten + slutgentagelser er desuden ikke optaget). En tredje mulighed er J. Neanders »Eile, Herr, mir beizustehens« (1690), som Frahl og Heinebuch (1895) sætter til Nic. Brorsons »Amen! Jesus han skal rådes« (285). — De amukke 3/4-melodier hos Sand (I, 87 ab) kan jeg ikke identificere. Derimod finder jeg J. C. Bachs melodi svagt spejlet i Gudbr. 21 og MM. 623 (den sidste til »Når mit øje« i P. Hjorts »Gamle og nye psalmer« 1843, nr. 132). I s. 501 ikke identificeret. — F. 4637 (bortkømt). F. 6660 (58 mel., 4 af G. Josephus). Z. 3618-3680 (ikke konferreret).

XLVI

64 (347): *Nu verdens rige, / du dårigheds kastel* —

65 (348): *Suarvith lillet / hvå jamerer du ad tit* —

En af Brorsons yndlingsstrofer har været »På Gud alene«-metret, i hvilket han har skrevet 5 originale salmer (Klen. 130, 219, 229, 263, 274) til den anonyme melodi